

Zadanie 1. Przeczytaj fragment tekstu Pawła Stępnia i fragment Bogurodzicy.

Tekst 1.

Paweł Stępień

Z literatury religijnego średniowiecza

Wspólnota wszystkich wiernych nie śmie wznosić modłów z nizin grzesznego świata wprost do Boga-Człowieka, tronującego na wyżynach niebios. Szuka najpierw oparcia w pośrednikach – błogosławionej między niewiastami Matce Chrystusa i największym z mężów, Jego Chrzcicielu. Są oni najświętsi z ludzi i najwyżsi w hierarchii dworu niebiańskiego, stoją po prawicy i lewicy Pana, ale – tak jak ci, co proszą ich o orędownictwo – zrodzili się z człowieczych ojców i człowieczych matek. Zjedną zatem Boskiego Syna Dziewicy, Władcę i Sędziego, by zechciał wysłuchać modlitwy ich grzesznych siostr i braci.

Tekst 2.

Bogurodzica

1

Bogurodzica¹, dziewica, Bogiem sławiona² Maryja!

Twego syna, Gospodzina³, matko zwolena⁴ Maryja,

Zyszczy⁵ nam, spuści⁶ nam.

Kiryjelejzon⁷.

2

Twego dzieła krzciciela⁸, Bożyce⁹,

Usłysz głosy, napełń myśli¹⁰ człowiecze.

Słysz¹¹ modlitwę, jaż nosimy¹²,

A dać raczy¹³, jegoż¹⁴ prosimy,

A na świecie zbożny¹⁵ pobyt,

Po żywocie rajski przebyt¹⁶.

Kiryjelejzon.

1 Bogurodzica – Matka Boga (tu w funkcji wołacza, podobnie jak dalej formy: dziewica, Maryja).

2 Bogiem sławiona – przez Boga chwalona.

3 Gospodzina – Pana.

4 Zwolena – wybrana z wielu.

5 Zyszczy – pozyskaj.

6 Spuści – ześlij.

7 Kiryjelejzon – Panie, zmiłuj się.

8 Twego dzieła krzciciela – dla (w sensie: ze względu na) Twego Chrzciciela.

9 Bożyce – Synu Boga.

10 Napełń myśli – spełń zamiary.

11 Słysz – słuchaj.

12 Jaż nosimy – którą zanosimy.

13 Raczy – racz.

14 Jegoż – czego.

15 Zbożny – pomyślny, szczęśliwy.

16 Rajski przebyt – przebywanie w raju.

Na podstawie podanego fragmentu tekstu Pawła Stępnia wyjaśnij, na czym polega średniowieczna idea pośrednictwa, i wykaż, że w Bogurodzicy odzwierciedlono tę ideę.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 2 .Zapoznaj się z reprodukcją obrazu Jacka Malczewskiego Śmierć i przeczytaj fragment utworu *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

Tekst 1.

Jacek Malczewski

Śmierć

Jacek Malczewski, Śmierć, 1902, Muzeum Narodowe w Warszawie

Tekst 2.

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią

Polikarpus, tak wezwany

Mędrzec wielki, mistrz wybrany,

Prosił Boga o to prawie,

By uźrzał śmierć w jej postawie⁵. [...]

Uźrzał człowieka nagiego,

Przyrodzenia niewieściego [...].

Chuda, blada, żółte lice [...];

Miece oczy zawracając,

Groźną kosę w ręku mając; [...]

Ze wszech stron skarada postawa [...].

Mistrz, widząc obraz skarady,

Żółte oczy, żywot blady,

Groźno się tego przelęknął,

Padł na ziemię, eże stęknął.

Gdy leżał wznak jako wiła,

Śmierć do niego przemowiła.

[MORS

Czemu się tako barzo lękasz? [...]

MAGISTER

[...] Lęknąłem się, eż nic po mnie

Ta mi rzecz barzo niemiła,

Iżeś mię tako postraszyła;

By była co przykrego przemowiła,

Zerwałaby się we mnie każda żyła;

Nagle by mię umorzyła
I duszę by wypędziła.
Proszę ciebie, ostęp mało,
Boć nie wiem, coć mi się stało:
Mgleję wszytek i bladzieję,
Straciłem zdrowie i nadzieję.
Racz rzucić ot siebie kosę,
Ać swoją głowę podniosę!

Czy mężczyzna ukazany na obrazie Jacka Malczewskiego i Mistrz Polikarp przyjmują podobną postawę wobec śmierci? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

.....

Zadanie 3. Przeczytaj poniższy fragment *Lamentu świętokrzyskiego*.

Lament świętokrzyski

Synku miły i wybrany
Rozdziel z matką swoje rany;
A wszakom cię Synku miły, w swem sercu nosiła,
A takżej tobie wiernie służyła.
Przemow k matce, bych się ucieszyła,
Bo już jidziesz ode mnie, moja nadzieja miła.

Ile razy w podanym fragmencie podmiot liryczny przywołuje adresata? Uzasadnij swoją odpowiedź i potwierdź ją cytatami.

Zadanie 4. Zapoznaj się z fr. *Lamentu świętokrzyskiego* i obrazem Williama – Adolphe Bouguereau „*Biczowanie Chrystusa*”.

1. Rozstrzygnij, czy treść obrazu i wiersza łączą się ze sobą . Odpowiedź uzasadnij.
2. Wypisz z wiersza przykłady dwóch środków językowych, wskaż ich funkcję.

Posłuchajcie, bracia miła,
kcęć wam skorzyć krwawą głowę;
usłyszycie mój zamętek,
jen mi się [z]stał w Wielki Piątek.

(...)

Synku, bych cię nisko miała,
niecoś bych ci wspomagała.
Twoja główka krzywo wisa, tęć bych ja podparła,
krew po Tobie płynie, tęć bych ja utarła,
picia wołasz, picia-ć bych ci dała,
ale nie lza dosiąć twego święteg[o] ciała.

(...)
Nie mam ani będę mieć jinego,
jedno ciebie, Synu, na krzyżu rozbitego.

Zadanie 5. Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

W kulturze średniowiecznej popularny był motyw piety (łac. pietas – miłość zgodna z powołaniem; wł. miłosierdzie, litość).
Jest to motyw obecny w sztuce chrześcijańskiej (zwłaszcza w malarstwie i rzeźbie) realizowany jako przedstawienie Matki Boskiej trzymającej na kolanach zdjętego z krzyża martwego Jezusa Chrystusa.

Tekst 2.

Posłuchajcie, bracia miła (fragment)

Posłuchajcie, bracia miła,
Kcęć wam skorzyć krwawą głowę;
Usłyszycie moj zamętek,
Jen mi się <z>stał w Wielki Piątek.
Pożałuj mię, stary, młody,
Boć mi przyszły krwawe gody:
Jednegociem Syna miała
I tegociem ożałała.
Zamęt ciężki dostał się mie, ubogiej żenie
Widzęć rozkrwawione me miłe narodzenie [...].

[...]

Synku, bych cię nisko miała,
Niecoć bych ci wspomagała:
Twoja główka krzywo wisa, tęć bych ja podparła;
Krew po tobie płynie, tęć bych ja utarła;
Picia wołasz, piciać bych ci dała,
Ale nie lza dosiąć twego święteg<o> ciała.

Podaj dwie różnice w kreacji postaci Matki Boskiej w tekście 1. i w tekście 2.

Zadanie 6. Zapoznaj się z reprodukcją fresku Kazanie do ptaków Giotto z cyklu Sceny z życia św. Franciszka. Giotto, Kazanie do ptaków

Wyjaśnij, dlaczego święty Franciszek jest dziś patronem ekologów. W odpowiedzi odwołaj się do reprodukcji i znanych ci fragmentów *Kwiatków św. Franciszka*.

.....
.....
.....